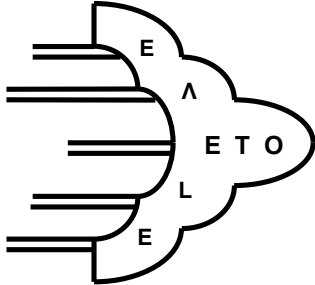

ΟΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΟΡΟΛΟΓΙΑΣ (ΕΛΕΤΟ)
Hellenic Society for Terminology (ELETO)

ΓΡΑΦΕΙΑ:

Λεωφ. Συγγρού 63, 11745 ΑΘΗΝΑ

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ:

Λεωφ. Συγγρού 63, 11745 ΑΘΗΝΑ

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ:

Τηλ.: 210 8662069, 6974321009, 6949573108

Ηλ-Ταχ.: valeonti@otenet.gr

Ιστότοπος: <http://www.eleto.gr/>

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΛΕΤΟ:

Μελέτη, εκπόνηση, [...] και με οποιοδήποτε τρόπο ανάπτυξη της Ελληνικής Ορολογίας [...] Συμβολή στην ανάπτυξη της Ελληνικής Γλώσσας και προώθηση του ρόλου της στη διεθνή Ορολογία.

(Από το Καταστατικό)

Αρ.171 Νοέμβριος – Δεκέμβριος 2021
ISSN 1106-1073

Τιμή: 3 λεπτά

13^ο Συνέδριο «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία», 11–13 Νοεμβρίου 2021

Συνοπτική περίληψη των ανακοινώσεων

Με απόλυτη επιτυχία ολοκληρώθηκε το 13^ο Συνέδριο που διοργάνωσε και φέτος η ΕΛΕΤΟ σε συνεργασία με πολλούς επιστημονικούς και ακαδημαϊκούς φορείς. Λόγω της πανδημίας, το Συνέδριο πραγματοποιήθηκε για πρώτη φορά διαδικτυακά, χάρη στη συνδρομή και την τεχνική υποστήριξη του Πανεπιστημίου Κύπρου που ήταν ο κύριος συνδιοργανωτής, επιτρέποντας έτσι τη συμμετοχή και την παρακολούθηση εξ αποστάσεως. Εκτός από την οργανωτική αυτή καινοτομία, το 13^ο Συνέδριο διακρίθηκε επίσης για την ιδιαίτερα υψηλή επιστημονική στάθμη των εργασιών του. Στο Συνέδριο παρουσιάστηκαν συνολικά 33 επιστημονικές ανακοινώσεις, κατόπιν κρίσης και αξιολόγησης από μια κριτική ανάλυση Επιτροπή, τα γραπτά κείμενα των οποίων περιλήφθηκαν στον τόμο των ανακοινώσεων, έντυπο και ηλεκτρονικό. Ακολουθεί συνοπτική παρουσίαση των εργασιών αυτών ανά θεματική ενότητα.

1^η ενότητα: Γλωσσολογικές-Οντολογικές αρχές της Ορολογίας

Στη θεωρία και τις αρχές της Ορολογίας επικεντρώθηκαν τρεις εργασίες. Η ανακοίνωση του **Ασημάκης Φλιάτουρα** ανέδειξε την ανταγωνιστική σύνδεση μεταξύ επίσημης/λόγιας ορολογίας και διαλεκτικής/λαϊκής και εστίασε στη δεύτερη αναλύοντας τα δομικά, ετυμολογικά, σημασιολογικά, λεξι(κο)λογικά και φραστικά/μεταγλωσσικά χαρακτηριστικά της. Ο **Γεώργιος Χρόνος**, μετά από μια κριτική ανάλυση του αναλογικού κανόνα στη δευτερογενή δημιουργία όρων, διατύπωσε και τεκμηρίωσε την πρόταση επέκτασής του και στις διαδικασίες σχηματισμού ανάλογων όρων που ανήκουν στο ίδιο σύστημα εννοιών. Τέλος, ο πρόεδρος της ΕΛΕΤΟ **Κώστας Βαλεοντής** παρουσίασε τις βασικές έννοιες του πεδίου «Γλωσσικές ποικιλίες» όπως αυτές ορίζονται στο διεθνές τυποποιητικό έγγραφο ISO/TR 21636 (Τεχνική Έκθεση του ISO), επισημαίνοντας τις μεταξύ αυτών των εννοιών σχέσεις και κατασκευάζοντας το σύστημα εννοιών όπου αυτές εντάσσονται.

2^η ενότητα: Ορολογία συγκεκριμένων θεματικών πεδίων – Λεξικογραφικές και ορογραφικές μελέτες

Η ενότητα αυτή συγκέντρωσε τον μεγαλύτερο αριθμό μελετών, καλύπτοντας ευρεία ποικιλία θεματικών πεδίων. Ο **Κωνσταντίνος Τσιαρτσιάνης** ανέλυσε το επιστημονικό επίθημα *-δλ(η)* στην ονοματολογία των αλκοολών στο πεδίο της Οργανικής Χημείας, ενώ η **Αηδόνα Λαυκαρίδου** και η **Άννα Αναστασιάδη-Συμεωνίδη** μελέτησαν το επίθημα *-ίν(η)* στην ονοματολογία των πρωτεϊνικών αμινοξέων στο πεδίο της Βιοχημείας. Η **Κωνσταντίνα Βαδούση** και η **Κατερίνα Φραντζή** εξέτασαν το στοιχείο της λογιότητας και/ή της αρχαιότητας και τις δυσκολίες που επιφέρει στην ανάλυση και επεξεργασία των κειμένων των τραπεζικών συμβάσεων. Στο πεδίο της Μεταφρασολογίας, ο **Χρήστος Γιαννούτσος** παρουσίασε ένα τρίγλωσσο (γερμανο-αγγλο-ελληνικό) γλωσσάριο όρων με θέμα τη λειτουργική μετάφραση. Ο **Επαμεινώνδας Σιδηρόπουλος** επανήλθε και φέτος στον ορισμό και τη χρήση του όρου

Μηχανική χρησιμοποιώντας παραδείγματα από πρωτότυπη και μεταφρασμένη βιβλιογραφία σε ένα ευρύ φάσμα επιστημών. Η **Φωτεινή Καρλαύτη-Μουρατίδη** παρουσίασε τα αποτελέσματα της έρευνάς της μετά από αποδελτίωση και ανάλυση των νομικών και των οικονομικών όρων που εντοπίστηκαν σε δικαιοπραξίες Κερκυραίων συμβολαιογράφων του Ύστερου Μεσαίωνα και των Νεότερων Χρόνων. Ο **Μιχάλης Πολίτης** ανέδειξε ορισμένα λεξικογραφικά και νομικά ζητήματα μέσα από συγκριτική προσέγγιση δύο σύγχρονων γαλλοελληνικών λεξικών νομικών όρων. Στο πεδίο της Λαογραφίας, η ερευνητική ομάδα του ΙΕΛ – **Βασιλική Μουτζούρη**, **Στέλλα Μαρκαντωνάτου**, **Κατερίνα Τοράκη**, **Παναγιώτης Μίνος**, **Άννα Βακαλοπούλου** – παρουσίασε τον Θησαυρό που έχει αναπτυχθεί για την τεκμηρίωση των ελληνικών λαογραφικών εκθεμάτων μέσω του σημασιολογικού ιστού. Τέλος, η συλλογική εργασία των **Αφροδίτης Γιοβάνη**, **Παναγιώτη Κριμπά**, **Φώτη Φυσιλή** και **Γιώργου Μικρού** εξέτασε την έννοια και τη χρήση των όρων *πρόσφυγας*, *μετανάστης* και *λαθρομετανάστης* με αφετηρία το Ηλεκτρονικό Σώμα Κειμένων (ΗΣΚ) των Ερωτήσεων της Βουλής.

3^η ενότητα: Ορολογικοί πόροι

Στην ενότητα αυτή παρουσιάστηκαν εργασίες που αφορούσαν την ανάπτυξη λεξικών και γλωσσαρίων, την επεξεργασία ορολογικών δελτίων, καθώς και τη δημιουργία ειδικών σωμάτων κειμένων. Ο **Σπύρος Δόικας** παρουσίασε τις παρατηρήσεις του από την εξαγωγή όρων από την ΙΑΤΕ και τη δημιουργία ενός γερμανοελληνικού λεξικού, καθώς και τα προβλήματα που αντιμετωπίστηκαν τόσο σε επίπεδο μεμονωμένης γλώσσας όσο και σε επίπεδο διαγλωσσικών ισοδυναμιών. Δύο εργασίες φοιτητών του ΤΞΓΜΔ είχαν στόχο τον εμπλουτισμό της βάσης ΙΑΤΕ στο πλαίσιο της συνεργασίας του Τμήματός τους με την Termcoord: η **Ζωή Προδρόμου** και ο **Σταύρος Τσάτσης** εκπόνησαν δελτία όρων του Φορολογικού Δικαίου για το ζεύγος γαλλικά-ελληνικά, ενώ η **Κωνσταντίνα Λένα** ασχολήθηκε με όρους από το πεδίο της δωρεάς όρων για το ζεύγος γερμανικά-ελληνικά. Η **Άννα Μάστορα** και η **Αγγελική Δημητρομανωλάκη**, εκπροσωπώντας την Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος (ΕΒΕ), παρουσίασαν τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και τη δημιουργία ενός γλωσσαρίου με όρους που χρησιμοποιούνται στις ψηφιακές υπηρεσίες της ΕΒΕ, με απώτερο σκοπό την ανάπτυξη ορολογικής πολιτικής με βάση την αρχή της συν-δημιουργίας. Η **Αγγελική Χριστοπούλου** ανέπτυξε ειδικό σώμα κειμένων για τη μελέτη και σύγκριση της ειδικής γλώσσας και ορολογίας της Δημόσιας Διοίκησης στην Ελλάδα και τη Γαλλία, όπως αποτυπώνεται στα διοικητικά έγγραφα κατά τη χρονική περίοδο 2010–2018. Τέλος, το πιο επίκαιρο ορολογικό θέμα, η μελέτη των αντιδράσεων της ελληνόφωνης ορολογίας στην πανδημία COVID-19, μέσα από ορολογικά έργα που υλοποιήθηκαν στην Ελλάδα και την Κύπρο, παρουσιάστηκε από τη **Μαριάννα Κατσογιάννου** (Πανεπιστήμιο Κύπρου), την **Κατερίνα Τοράκη** (ΕΛΕΤΟ) και τον **Δημήτρη Μουτάφη** (ΠΕΜ).

OROGRAMMA No 171, November – December 2021,
ISSN 1106-1073

Bimonthly edition of Hellenic Society for Terminology (ELETO)
Syngrou Ave. 63, GR-11745 ATHENS GREECE

4^η ενότητα: Τυποποίηση ορολογίας

Η ενότητα αυτή περιέλαβε τρεις εργασίες από τον χώρο των ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών. Η **Μαλαματένια Παναγιώτου** και ο **Κωνσταντίνος Γκατζιώνης**, αφού οριοθέτησαν και διερεύνησαν τις βασικές έννοιες στο πεδίο της γλωσσολογίας «sensory linguistics», αναζήτησαν πιθανές διαγλωσσικές ισοδυναμίες των σχετικών όρων και κατέθεσαν τη δική τους πρόταση απόδοσης των όρων αυτών προς επικύρωση και τυποποίηση. Ο **Γιώργος Ανδρουλιδάκης**, με αφετηρία τους όρους *γραμματεία*, *λογοτεχνία* στα ελληνικά και *Literatur* στα γερμανικά, πρότεινε ένα εννοιολογικό και ορολογικό σχήμα στο πεδίο της θεωρίας των λογοτεχνικών γενών και ειδών. Τέλος, ο **Παναγιώτης Κριμπάς** και η **Αλεξάνδρα Νικόλσκαγια** εξέθεσαν τα προβλήματα και τις ασυνέπειες που προκύπτουν κατά τη μεταφορά των ρωσικών ανθρωπωνυμίων σε ελληνικά δημόσια έγγραφα και τόνισαν την ανάγκη εκπόνησης μιας εκτεταμένης και περιεκτικής συναφούς μελέτης για την αντιμετώπιση των σχετικών ζητημάτων σε περισσότερες κατηγορίες κυριωνυμίων.

5^η ενότητα: Ορολογία και μετάφραση

Καίριες ήταν οι εργασίες σχετικά με ορολογικά ζητήματα κατά τη μεταφραστική πρακτική. Η έρευνα του **Θεόδωρου Βυζά** και της **Ελευθερίας Δογορίτη** εστίασε στα προβλήματα που προκύπτουν από τη ραγδαία εξελισσόμενη ορολογία του κορονοϊού καθώς και στις διαφορετικές παραλλαγές των σχετικών όρων στα πολύγλωσσα ευρωπαϊκά κείμενα. Στο πεδίο της στρατιωτικής ορολογίας, η **Αναστασία Τσαγκάρη** έθιξε το θέμα των ελληνικών μεταφράσεων εγχειριδίων και κανονισμών «εκ του γαλλικού» για τις ανάγκες του νεοσύστατου ελληνικού κράτους. Η **Ελένη Σβωρώνου** διερεύνησε τις κατάλληλες μεταφραστικές τεχνικές και διαδικασίες αντιστοιχίας των νομικών όρων στο πλαίσιο του Συγκριτικού Δικαίου με στόχο την ασφάλεια των συναλλαγών. Ο **Δημήτρης Μπουμπάρης** και ο **Χρήστος Γιαννούτσος** εξέτασαν τις διαφορές μεταξύ μηχανικής μετάφρασης και μετάφρασης από άνθρωπο όσον αφορά τη μεταφορά ελληνικών αρκτικόλεξων και ακρωνυμίων προς μείζονες γλώσσες (αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά). Η **Μαρία-Βιργινία Φραγκιαδάκη**, με αφετηρία ένα σύνολο όρων του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας, εστίασε στην έλλειψη κοινά αποδεκτών ορισμών στην ελληνική γλώσσα και στα συνεπαγόμενα ορολογικά προβλήματα που δυσχεραίνουν την επικοινωνία μεταξύ ελεγκτή και πολίτη στο πλαίσιο της Επιθεώρησης Εργασιακών Σχέσεων. Τέλος, η **Βαλεντίνη Καλφαδοπούλου** εμβάθυνε σε ζητήματα ορολογίας και ιδεολογίας μελετώντας τη μεταφορά ενός βιβλίου από τον χώρο της αμερικανικής ακροδεξιάς στην ελληνική γλώσσα και πραγματικότητα.

6^η ενότητα: Δραστηριότητα φορέων και οργάνων Ορολογίας

Ιδιαίτερα πλούσια και παραγωγική ήταν φέτος η συγκεκριμένη ενότητα. Ειδικότερα παρουσιάστηκαν: το έργο της Γενικής Διεύθυνσης Μετάφρασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (ΕΕ) σε σχέση με την ορολογία της COVID-19 (**Χριστίνα Νικητοπούλου**), το δυναμικό τρίπτυχο ΕΔΟ-ΟΤΟ-ΙΑΤΕ και ο τρόπος λειτουργίας του με στόχο την ορολογική υποστήριξη της ελληνικής γλώσσας στο πλαίσιο της ΕΕ (**Χρυσούλα Δουδουλακάκη**, **Κλειώ Μπενέκου**), οι δράσεις της Πανελληνίας Ένωσης Μεταφραστών (ΠΕΜ) για την προαγωγή της ορολογικής παραγωγής και κατάρτισης (**Βαλεντίνη Καλφαδοπούλου**, **Ευφροσύνη Φράγκου**), η συνεργασία της ΠΕΜ με τα πανεπιστημιακά τμήματα και συγκεκριμένα με το Εργαστήριο Μετάφρασης, Διερμηνείας και Επικοινωνίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης στο πλαίσιο της Διά Βίου Μάθησης και Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Ανάπτυξης (**Βαλεντίνη Καλφαδοπούλου**, **Κυριακή Κουρούνη**), η συμβολή της Ελληνικής Εταιρείας Μεταφρασεολογίας (ΕΕΜ) στην προαγωγή της ελληνόγλωσσας ορολογικής έρευνας (**Παναγιώτης Κριμπάς**, **Ελιπίδα Λουπάκη**, **Μαβίνα Πανταζάρα**) και, τέλος, το έργο της ομάδας εργασίας που έχει συσταθεί στο πλαίσιο της ΕΛΕΤΟ με αντικείμενο τους έμφυλους τύπους των ουσιαστικών που δηλώνουν επάγγελμα, αξίωμα και συναφείς ιδιότητες (**Αννα Ιορδανίδου**, **Παναγιώτης Κριμπάς**, **Έλενα Μάντζαρη**, **Μαβίνα Πανταζάρα**, **Νίκος Σαραντάκος**, **Κατερίνα Τοράκη**).

Προσκεκλημένοι ομιλητές

Εκτός από τις 33 ανακοινώσεις που παρουσιάστηκαν παραπάνω, ιδιαίτερη μνεία αξίζει να γίνει στις εξαιρετικές διαλέξεις των δύο προσκεκλημένων ομιλητών του 13^{ου} Συνεδρίου, οι οποίες συνδέονταν με τη φετινή επέτειο των 200

χρόνων από την Ελληνική Επανάσταση. Στην εναρκτήρια συνεδρία, ο ιστορικός και καθηγητής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών **Γεράσιμος Παγκράτης**, στην ομιλία του με θέμα «**Ο Ιωάννης Καποδιστριας πριν από τον κυβερνήτη**», ξεδίπλωσε πτυχές από το κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον που διαμόρφωσαν τη σκέψη, την ιδεολογία και την κοσμοθεωρία του πρώτου κυβερνήτη του νεότερου ελληνικού κράτους, στον οποίο ήταν αφιερωμένο το 13^ο Συνέδριο. Την επόμενη ημέρα, ο καθηγητής Νεοελληνικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Κύπρου **Παντελής Βουτουρής** ανέλυσε κωμικο-σατιρικά κείμενα του 19^{ου} αιώνα που κατοπτρίζουν όψεις της γλωσσικής πραγματικότητας στα χρόνια της Ελληνικής Επανάστασης, στη διάλεξή του με θέμα «**Ήμεεις εδώ διασκεδάζομεν à merveille... Όψεις του γλωσσικού ζητήματος και σάτιρα (1800–1850)**».

Τέλος, τα κείμενα των δύο ομιλιών, καθώς και όλων των ανακοινώσεων, έχουν αναφορωθεί και στη σελίδα του 13^{ου} Συνεδρίου (<http://www.eleto.gr/gr/papers.htm#13thPapers>).

M.Π.

Συνέδρια/Συμπόσια/Σεμινάρια σχετικά με την Ορολογία και ορολογικοί πόροι (Διαρκής Κατάλογος του «Ο»)

Ο κατάλογος συνεδρίων, συμποσίων, σεμιναρίων, εργομηγύρων, αλλά και διεθνών ορολογικών πόρων που δημοσιεύεται παρακάτω περιλαμβάνει εκδηλώσεις που έχουν σχέση με Ορολογία και πρόκειται να διεξαχθούν στο άμεσο μέλλον, ή έχουν πρόσφατα διεξαχθεί, καθώς και άλλα ορολογικά νέα. Η πληροφόρηση του «Ο» για τις εκδηλώσεις αυτές προέρχεται κυρίως από τη συχνή ηλεκτρονική ενημέρωση της ΕΛΕΤΟ από το Infoterm (Διεθνές Κέντρο Πληροφοριών για την Ορολογία: <http://linux.infoterm.org/>), και από την EAFT (Ευρωπαϊκή Ένωση Ορολογίας: www.eaft-aet.net), των οποίων η ΕΛΕΤΟ είναι μέλος.

1. Σύνοδος Κορυφής της EAFT (EAFT Summit 2020), 25–26 Νοεμβρίου 2021, Δουβλίνο (Ιρλανδία), με θέμα «Terminology in Challenging Circumstances» ([https://eaft2020.gaois.ie/?ct=t\(EAFT+Newsletter+110+January+2020\)](https://eaft2020.gaois.ie/?ct=t(EAFT+Newsletter+110+January+2020))).
2. Δίγλωσση (ιρλανδικά – αγγλικά) βάση όρων COVID-19 της ερευνητικής ομάδας Gaois (www.gaois.ie) του DCU (Dublin City University) (<https://www.gaois.ie/en/terminology/covid-19/?Query=coronavirus&PerPage=20>).
3. EuroWeb, το πανευρωπαϊκό δίκτυο προσώπων από ακαδημαϊκό χώρο, μουσεία, οικολογία, πολιτιστικούς και δημιουργικούς κλάδους με σκοπό τη «γεφύρωση των σημερινών πολιτισμικών, πολιτικών και γεωγραφικών χασμάτων». Πληροφορίες: <https://eaft-aet.net/nc/en/news/>.
4. XLI International VAKKI Symposium, 10–11 Φεβρουαρίου 2022, Vaasa Φινλανδίας (<https://sites.uwasa.fi/vakki/en/symposia/vakki-symposium-2022/>).
5. Ορολογία των βιντεοπαιχνιδιών *Terminologia dels videojocs* ('Videogame Terminology'), από την Termcat, με 330 καταλανικούς όρους με ορισμούς καθώς και ισοδύναμους όρους στα ισπανικά, γαλλικά, αγγλικά και γερμανικά (<https://www.termcat.cat/ca/diccionaris-en-linia/9/presentacio>).
6. Textile Dictionary (επιγραμματικό πολύγλωσσο λεξικό όρων υφαντουργίας) (<https://historicaltextiles.org/dictionary/>)

Περισσότερες εκδηλώσεις, στον σύνδεσμο: <https://bit.ly/3p4yrbs>

K.B.

Πρακτικά Συνεδρίου Ορολογίας TERMOS 2020

Στις 5-7 Μαρτίου 2020 πραγματοποιήθηκε στο Πανεπιστήμιο του Wrocław της Πολωνίας το Διεθνές Συνέδριο Termos 2020 (Second Wrocław Terminological Meeting) με θέμα: *Boundaries of & in terminology*. Τα Πρακτικά του Συνεδρίου δημοσιεύτηκαν τον Δεκέμβριο 2021 στο περιοδικό *Academic Journal of Modern Philology*, Vol. 13 (2021), Special Issue [Kaja Gostkowska, Jacek Karpiński, Katarzyna Trzczyńska (eds)], διαθέσιμα ηλεκτρονικά εδώ: <https://ajmp.uni.wroc.pl/2021/12/13/vol-13-2021/>

Στον τόμο περιλαμβάνεται και μία ελληνική συμμετοχή: η **Μαβίνα Πανταζάρα** (ΕΚΠΑ) σε συνεργασία με την **Kaja Gostkowska** (Πανεπιστήμιο Wrocław) μελέτησαν και σύγκριναν τη θέση της ορολογίας στα πανεπιστημιακά τμήματα που διδάσκουν μετάφραση στην Ελλάδα και την Πολωνία («Enseignement de la terminologie dans la formation universitaire à la traduction : études des cas grec et polonais»).

M.Π.

Ανοικτή Συζήτηση στο 13^ο Συνέδριο «Ελληνική γλώσσα και ορολογία»:

«Ο επιστημονικός λόγος κατά την περίοδο του Νεοελληνικού Διαφωτισμού»

Στην Ανοικτή Συζήτηση που διοργανώθηκε, όπως κάθε φορά, στην τελευταία συνεδρία του 13^{ου} Συνεδρίου της ΕΛΕΤΟ και είχε ως θέμα «Ο επιστημονικός λόγος κατά την περίοδο του Νεοελληνικού Διαφωτισμού», στόχος ήταν η συμβολή στις εκδηλώσεις για τα 200 χρόνια από την Ελληνική Επανάσταση και ειδικότερα στη γνωριμία και στον αναστοχασμό γύρω από ζητήματα που αφορούν την παιδεία και τον πολιτισμό μας με αναφορά στις προσπάθειες για τη δημιουργία του νέου ελληνικού κράτους.

Ο ομότιμος καθηγητής ΕΜΠ **Θεοδόσης Τάσιος**, ως συντονιστής, άνοιξε την εκδήλωση με μια σύντομη εισαγωγή, στην οποία μάλιστα έδωσε τον τίτλο «**Μια τάχα εισαγωγή**», δίνοντας το στίγμα της Ανοικτής Συζήτησης με την ανάλυση των δύο εννοιών που απαρτίζουν τον τίτλο της: «επιστημονικός λόγος» και «νεοελληνικός διαφωτισμός». Οι έννοιες αυτές, είπε, «είναι μεν πολύ γνωστές καθαυτές, με συνάψεις όμως οι οποίες «πραγματώνονται κατά τρόπον πολλαπλόν».

Για την πρώτη έννοια εξετάζονται δύο γλωσσικές πλευρές, η γενική γλωσσική μορφή λόγου και η ειδική, δηλαδή η ορολογία. Στην πρώτη περίπτωση, όπως σημειώνει, παρατηρείται η αναζήτηση από τους λογίους της εποχής μιας βέλτιστης λύσης ανάμεσα στην «ενοσιολογική» ακρίβεια (η οποία εκφράζεται ίσως με προτίμηση μιας πιο αρχαϊζουσας μορφής) και στην «επικοινωνιακότητα» (άρα και προτίμηση χρήσης μιας πιο δημώδους μορφής λόγου). Ανέφερε μάλιστα παραδείγματα λογίων που χρησιμοποίησαν απλούστερες και δημώδεις μορφές, όπως ο Βικέντιος Δαμοδός, ο Δημήτριος Καταρτζής, ο Ιώσηπος Μοισιόδαξ και, εν μέρει, ο Νικηφόρος Θεοτόκης. Η γλωσσική πλευρά της ορολογίας, η σημαντικότερη όπως τόνισε, αφορά τη θέσπιση νεοελληνικής ορολογίας για τις θετικές Επιστήμες που κατά κύριο λόγο αναπτύχθηκαν την εποχή του Διαφωτισμού και συνέβαλαν στην αναγέννηση της Ελλάδας, στη νοοτροπία του λαού και στην οικονομία της χώρας.

Συνεχίζοντας με το δεύτερο συνθετικό, «νεοελληνικός διαφωτισμός», επισημαίνει ότι ως επιστήμες εκείνη την εποχή δεν εννοούσαν τη Γραμματική, τη Νομική, τη Θεολογία κτλ., αλλά τις θετικές επιστήμες, δηλαδή «τας αλγέβρας, τα τριγωνοτετράγωνα, τας δυνάμεις και έλξεις και βαρύτητας» τις οποίες επικαλείται ο Γρηγόριος ο Ε΄ για να τις χαρακτηρίσει τερατώδη αντικείμενα. Έδωσε κι εδώ παραδείγματα των έργων που άφησαν λόγοι της εποχής (Κορυδαλλεύς, Δαμοδός, Ανθρακίτης, Βούλγαρις, Θεοτόκης, Βενιαμίν ο Λέσβιος, Ρήγας), καταλήγοντας ότι αυτή η ενασχόληση με τις θετικές επιστήμες ήταν μία από τις χαρακτηριστικές πλευρές του Νεοελληνικού Διαφωτισμού.

Η **Τιτίκα Δημητρούλια**, Καθηγήτρια του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Συντονίστρια Γαλλοφωνίας, στην παρέμβαση με τίτλο «**Μεταφραστικές και ορολογικές πρακτικές με εκπαιδευτικό στόχευση στον Νεοελληνικό Διαφωτισμό**» παρουσίασε μεταφραστικές-μεταφραστικές πρακτικές κατά τον Νεοελληνικό Διαφωτισμό στην προσπάθεια των λογίων της εποχής να εκπονήσουν διδακτικό υλικό για τους έλληνες μαθητές που φοιτούσαν σε σχολεία ευρωπαϊκών πόλεων. Ως υποδείγματα χρησιμοποίησε τρία Ονομαστικά τα οποία μεταφράστηκαν και μεταγράφηκαν από δύο Θεσσαλούς δασκάλους, τον Ανθιμο Παπά από την Τρίκη και τον Στέφανο Κομμητά από τους Κωφούς. Πρόκειται για τη μετάφραση-μεταγραφή του *Orbis pictus* ή *Orbis sensualium pictus* [Ο κόσμος σε εικόνες ή Ο κόσμος των αισθητών σε εικόνες] του Κορμένιου (Πέστη, 1806) από τον πρώτο και τα δύο Ονομαστικά του δεύτερου, στην «*Εγκυκλοπαιδεία γραμματικής, ρητορικής και ποιητικής*» (Βιέννη, 1812) και στα «*Παιδαγωγικά μαθήματα*» (Πέστη, 1827). Κύριο μέλημα των δασκάλων ήταν οι μαθητές να μαθαίνουν τα ονόματα των πραγμάτων και των φαινομένων στη μητρική γλώσσα τους.

Αναφερόμενη στο πρώτο έργο, επισημαίνει ότι ο Ανθιμος Παπάς το τιτλοφόρησε «*Ονομαστικόν περί του παντός*», πράγμα που δικαιολογεί και την αποστολή του ως ερμηνευτικού λεξικού («εξηγητικό», όπως το αποκαλεί ο ίδιος). Συγκρίνοντας το μετάφρασμα με το πρωτότυπο, παρατηρεί παραλείψεις λημμάτων, εικόνων και άλλων στοιχείων του πρωτοτύπου, καθώς και προσθήκες νέων λημμάτων και νέου κειμένου, και υποθέτει ότι οι διαφορές οφείλονται στις υφιστάμενες οικονομικές και

τεχνικές δυνατότητες αλλά και στις ανάγκες που, κατά τη γνώμη του Παπά, έπρεπε να καλυφθούν για τους έλληνες μαθητές-χρήστες του λεξικού.

Αντίστοιχο είναι και το πρώτο Ονομαστικό («εξηγητικό λεξικό») του Κομμητά «*Περιέχον τας εις τον κοινωνικόν βίον αναγκαιοτάτας διαφόρων πραγμάτων σημαντικές λέξεις εν διαφόροις Υποθέσεσιν*», όπου παρατηρεί επιρροές από τον Κορμένιο και ομοιότητες με τις μεταγραφές του Παπά (αν και δεν αναφέρονται). Ξεχωρίζει ιδιαίτερα τη σημείωση περί ενδυμάτων και όπλων στην οποία ο Κομμητάς διατυπώνει τον προβληματισμό του περί ορολογίας, «ονοματοθεσίας», δανεισμού, προσαρμογής και απόδοσης.

Το δεύτερο Ονομαστικό του Κομμητά με υπότιτλο «*Περιέχον όσα συμβάλλουσιν ου μόνον εις έπι ευχερεστέραν ανάγνωσιν εν επιγνώσει, αλλά και εις γνώσιν πραγμάτων οικιακών τε και φυσικών*», έχει διαφορές από το πρώτο ως προς τη δομή και το περιεχόμενο, είναι σε απλούστερη γλώσσα και συχνά στο λήμμα παρατίθενται τόσο ο λόγιος όσο και ο δημώδης τύπος του όρου, περιέχει στοιχεία φυσικών επιστημών και γενικά ο επιστημονικός λόγος είναι ενισχυμένος.

Καταλήγοντας, επισημαίνει τη σημασία των έργων αυτών, τα οποία, αν και πόρρω απέχουν από αντίστοιχα ευρωπαϊκά εγχειρήματα της ίδιας περιόδου, είχαν τότε διδακτική αξία και συνεισέφεραν στον εμπλουτισμό της γλώσσας και τη διάχυση της επιστημονικής και της ειδικής ορολογίας.

Στη συνέχεια, η **Αλεξάνδρα Σφοίνη**, κύρια ερευνήτρια στο Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, μίλησε με θέμα την «**Επιστημονική ορολογία και μετάφραση την περίοδο του Νεοελληνικού Διαφωτισμού**». Αναφέρθηκε στα επιστημονικά έργα γερμανών, γάλλων και ιταλών συγγραφέων που μεταφράστηκαν από τη λατινική αρχικά αλλά και από άλλες ευρωπαϊκές γλώσσες στη συνέχεια, με την πρώτη θέση να καταλαμβάνουν τα γαλλικά. Μεταφράζονται η χημεία του Adet και του Fourcroy, η φυσική του Buffon, η αστρονομία του Lalande, τα μαθηματικά του Legendre, του Euler και του Metzberg, η ιατρική του Störck, η φαρμακευτική του Brugnatelli κ.ά.

Αναφέρεται στις προσπάθειες καθιέρωσης επιστημονικής ορολογίας ακολουθώντας αντίστοιχες κινήσεις των Ευρωπαίων λογίων, κάνοντας μνεία π.χ. στον Ανθιμο Γαζή και την εισαγωγή στα ελληνικά για πρώτη φορά όρων και ονομάτων της χημείας όπως τις καταλήξεις *-ώδες* και *-κόν* στην ονομασία των οξυγονούχων οξέων και στον Κωνσταντίνο Κούμα που μετέφρασε τη χημεία του Pierre Auguste Adet. Σχετικά με τη γλώσσα που χρησιμοποιούσαν, παρατηρεί ότι στα μαθηματικά χρησιμοποιούν την αρχαϊζουσα, ενώ στις φυσικές επιστήμες, στην ιατρική και στην αστρονομία προτιμούν μια πιο εκλαϊκευτική γλώσσα. Δίνει παραδείγματα και αναφορές από τον σχηματισμό ελληνικών επιστημονικών όρων, όπως άλγεβρα, βισμούθιο, βιτριόλι, αδράνεια, άσφαλτος, βαρόμετρον, θερμόμετρον, παρεγκεφαλίς κ.ά.

Καταλήγει δε ότι οι λόγοι της εποχής, ως μεταφραστές, συνάντησαν προβλήματα κατανόησης και απόδοσης νέων εννοιών που δεν είχαν αντίστοιχους ελληνικούς όρους και τα αντιμετώπισαν είτε με δανεισμό από την «πλούσια προγονική αποθήκη», είτε με τη δημιουργία νεολογισμών κατ' αναλογία με το τυπικό της κοινής γλώσσας.

Η **Άννα Ταμπάκη**, ομότιμη καθηγήτρια ΕΚΠΑ, στην παρέμβαση της με τίτλο «**Δημιουργία κρίσιμων νεολογισμών και κοραϊκή 'μετακένωση'**» ασχολήθηκε με τις προσπάθειες κατασήμενσης των νέων εννοιών που αναπτύχθηκαν στη Δύση στις νεωτερικές επιστήμες, στη φιλοσοφία, στην πολιτική και γενικότερα στα γράμματα και τις τέχνες. Αφού επεσήμανε ότι η ανάγκη αυτή ξεπήδησε κατ' αρχάς από το πεδίο των μεταφράσεων, δόμησε τους προβληματισμούς της σε περιόδους με βάση την κατάσταση στο πεδίο αυτό, ξεκινώντας από τις πρώτες δεκαετίες του 18ου αιώνα και κάνοντας αναφορές σε έργα και πρόσωπα που έδρασαν σε συγκεκριμένες χρονικές στιγμές ή περιόδους. Οι τρόποι που χρησιμοποιήθηκαν για την απόδοση των νέων εννοιών ήταν είτε το πλάσιμο νέων λέξεων είτε η ανασηματοδότηση παλαιών.

Αναφέρθηκε σε συγκεκριμένες έννοιες και έδωσε παραδείγματα αποδόσεών τους, τόσο στο πέρασμα του χρόνου όσο και από διαφορετικούς λογίους, ενώ σημείωσε ότι συχνά παρέθεταν και τον πρωτότυπο όρο σε παρένθεση. Τέτοια παραδείγματα είναι π.χ. η έννοια *mode* (μόδα) που αποδόθηκε «συρμός», «καινούρια εφευρέματα» και «καινοτομίες», η έννοια *roman* (ρομάντσο) για την οποία έχει βρεθεί και η απόδοση «διαβολικάς

ιστορίας», ενώ ο Κοραΐς πρότεινε «μυθιστορία» κτλ. Παρακολουθεί τις γλωσσικές απόπειρες του μεταφραστή και έμπειρου επιμελητή εκδόσεων στο τυπογραφείο του Ν. Γλυκού, όπως π.χ. όταν χρησιμοποιεί τη φράση «Περί Ευγενών Επιστημών», να αποδίδει άλλοτε το «Delle Arte Liberali» και άλλοτε το «Delle Belle Lettere», προσθέτοντας ότι το τελευταίο αποδόθηκε και ως «Καλά Γράμματα», ενώ αργότερα ο Κάλβος το απέδωσε και «Ωραία Γράμματα».

Παρακολουθεί τέλος τις προσπάθειες του Κοραΐ για τη μετακίνηση, τη μετάγγιση δηλαδή των φώτων της Ευρώπης, που μπορεί να γίνει με μεταφράσεις, εκδόσεις και σχολεία. Δίνει παραδείγματα κρίσιμων κοραϊκών νεολογισμών όπως ιδεολογία, πολιτισμός κ.ά., ενώ αναφέρεται και σε προβληματισμούς τους σχετικά με τις αποδόσεις και τους ορισμούς κάποιων εννοιών.

Ακολούθησε ο **Τέλης Τύμπας**, καθηγητής Ιστορίας της Τεχνολογίας στους Νεότερους Χρόνους στο ΕΚΠΑ στην παρέμβαση με τίτλο «**Από τις υλικότητες στις έννοιες της νεωτερικότητας: Η εισαγωγή της 'επικίνδυνης' έννοιας 'τεχνολογία' στην ελληνική γλώσσα**». Αναζητώντας την έννοια «τεχνολογία», παρατηρεί ότι είναι μεν σε χρήση κατά την περίοδο του Νεοελληνικού Διαφωτισμού, αλλά αναφέρεται σε έννοια σχετική με τη γλώσσα (τον λόγο), ενώ δεν απαντά σε εκδόσεις που θα αναμενόταν «αν προβάλαμε αναχρονιστικά στο παρελθόν τη σημερινή έννοια 'τεχνολογία'». Δίνει παραδείγματα βιβλίων όπου αναφέρεται η λέξη, όπως η «Γραμματική του Κωνσταντίνου Λασκάρεως του Βυζαντίου», έκδοσης του 1808 (στην ουσία πρόκειται για το πρώτο τυπωμένο στα ελληνικά βιβλίο του 1476!) και η «Τεχνολογία της Μικράς Λογικής του λογιστάτου Σουγδουρή κατ' ερωταπόκριση» από τον Δωρόθεο Πρώτο (έκδοση 1867).

Αντίθετα, είπε, δεν γίνεται αναφορά σε έργα στα οποία η δυναμική του βιομηχανικού κεφαλαίου είναι ανιχνεύσιμη, ακόμη και όταν γίνεται αναφορά σε μηχανές. Δίνει τα παραδείγματα των βιβλίων με τίτλο «Διδασκαλία Εντελής συστηματική απάσης της Εμπορικής Επιστήμης» (1817) και «Ερμής ο Κερδώς ήτοι εμπορική εγκυκλοπαίδεια» (1818), αλλά όπως επισημαίνει, η λέξη δεν ανευρίσκεται ούτε και στο Ιστορικό Λεξικό επιστημονικών όρων που καλύπτει την περίοδο 1453-1821 (ΣΣ: *μπορεί να καταφορτωθεί από εδώ: http://www.lib.uoa.gr/katoptron/LEXICON/ISTORIKO_LEXICON_KATOPTRON_2007.pdf*).

Συνεχίζοντας την ιστορική καταγραφή του όρου σε πηγές και του 20^{ου} αιώνα, επικαλείται τον Λίο Μαρξ ο οποίος αποκάλεσε την τεχνολογία μια «επικίνδυνη» έννοια, επειδή η χρήση της επιτρέπει μια αποσπασματική ως προς το υποκείμενο της παραγωγής, το υποκείμενο επομένως και της ιστορίας κι επειδή έτσι επιτρέπει να καθίσταται αδιαφανές ότι η πηγή της αξίας είναι η εργασία, συμπληρώνοντας ο ίδιος ότι «*επιτρέπει να καθίσταται αδιαφανής η παραγωγή υπεραξίας*». Και καταλήγοντας, σημειώνει ότι, ενώ η έννοια 'τεχνολογία' του Νεοελληνικού Διαφωτισμού κυριαρχεί μέχρι την μεταπολεμική περίοδο του εικοστού αιώνα, δεν απουσιάζει πλήρως και η νέα έννοια 'τεχνολογία' στην οποία έχει εστιαστεί η πρόσφατη ιστοριογραφία της τεχνολογίας διεθνώς, δίνοντας επίσης σχετικά παραδείγματα.

Ο **Κώστας Βαλεοντής**, φυσικός-ηλεκτρονικός, Πρόεδρος της ΕΛΕΤΟ, στην παρέμβασή του με τίτλο «**Γλώσσα και ορολογία στο βιβλίο Φυσικής απάνθισμα του Ρήγα Φεραίου**» αναφέρθηκε στη γλώσσα (λέξεις, φράσεις, όροι, ύφος) που χρησιμοποιείται στο βιβλίο του Ρήγα. Συγκεκριμένα, όπως είπε, ανέλυσε τα τέσσερα πρώτα κεφάλαια (Περί Σελήνης, Περί Αστέρων, Περί Πλανητών και Περί Γης) και συνέταξε έναν πίνακα 1.228 λεξικών μορφών που αντιστοιχούν σε 951 διαφορετικά λήμματα από όλες τις γραμματικές κατηγορίες (μέρη του λόγου) πλην του άρθρου. Ο πίνακας περιέχει, εκτός από τις λεξικές μορφές και τα λήμματα, και τις αποδόσεις στην Κοινή Νεοελληνική μαζί με σχολιασμούς αν χρειάζεται. Παράδειγμα: στη λεξική μορφή «γύρισμα τού φεγγαριού» δίνει αποδόσεις στην κοινή «νέα σελήνη, χάση του φεγγαριού, χασοφεγγιά», στη λεξική μορφή «δανεισμένον φώς» δίνει απόδοση στην κοινή «ανακλώμενο φως» κ.ο.κ.

Δίνει παραδείγματα λημμάτων από διάφορες γραμματικές κατηγορίες (ουσιαστικά, ρήματα, αντωνυμίες κτλ.) και, στο τέλος, σχολιάζοντας τα ευρήματα του πίνακα ερμηνεύει τη γλώσσα που χρησιμοποίησε ο Ρήγας η οποία «παίζει» ανάμεσα στο λόγο και στο δημώδες ('αήρ' και 'αέρας', 'έπομαι' και 'ακολουθώ', 'αφεγγής' και 'σκοτεινός' κτλ.: «*Το πρώτο στον βαθμό που του επέβαλε η επιστημονική θεματολογία την οποία πραγματεύεται (διότι δεν μπορεί να αποφύγει εντελώς την ειδική επιστημονική γλώσσα) και το δεύτερο για να ικανοποιήσει την ανάγκη να κάνει πιο κατανοητό το αντικείμενό του*».

Εξάλλου, σημειώνει, από τα 951 συνολικά λήμματα προέκυψε πίνακας 131 ορολογικών λημμάτων που μπορούν να υπαχθούν σε δύο κατηγορίες: στους όρους που ταυτίζονται με τους αντίστοιχους νεοελληνικούς όρους ακριβώς ως έχουν, ή μετά τη μορφολογική προσαρμογή των λέξεών τους (π.χ. *ἀπόστασις – απόσταση*) και στους ισοδύναμους όρους που αποτελούνται ή περιέχουν συνώνυμες ή οιονεί συνώνυμες λέξεις με εκείνες του όρου, αλλά σε «απλούστερο» επίπεδο ύφους για την εποχή του Ρήγα, π.χ. *μάκρος* (αντί *μήκος*) – σήμερα: *μήκος, μεγαλειότης* *άστερος* (αντί *μέγεθος* *άστερος*) – σήμερα: *μέγεθος* *αστέρα*.

Διατύπωσε επίσης μερικά εκδοτικά και τυπογραφικά σχόλια για το πρωτότυπο και καταλήγει ότι ο Ρήγας επιτυγχάνει τον στόχο του που αναφέρει και στον πρόλογο του βιβλίου: *όχι απλώς «να επισφραγίσει λέξεις» στο «απάνθισμά του αυτό», αλλά «να το εκθέσει με σαφήνεια όσον το δυνατόν, όπου να το καταλάβουν όλοι»*.

Η συνοπτική παρουσίαση που δώσαμε παραπάνω αλλά κυρίως η ανάγνωση των πλήρων κειμένων που έδωσαν οι συνομιλητές και οι συνομιλήτριες και που έχουν όλα αναρτηθεί στην ιστοσελίδα του Συνεδρίου (<http://www.eleto.gr/gr/Conference13.html>), δίνουν μια εικόνα για τη συμβολή των λογίων της εποχής εκείνης στην εμφάνιση (και ύπαρξη) του Νεοελληνικού Διαφωτισμού και τον ρόλο τους στην αναγέννηση του τόπου. Γίνεται δε φανερό ειδικότερα ότι οι λόγιοι της εποχής συνειδητοποίησαν την ανάγκη και έδρασαν ουσιαστικά για την υποστήριξη, τη διόρθωση και τη συστηματικοποίηση της ελληνικής γλώσσας, για τον εμπλουτισμό της με νέες έννοιες και νέους όρους, δίνοντας έτσι ώθηση στη μάθηση των ελληνοπαίδων και στην επιστημονική ανάπτυξη της χώρας.

Η ΕΛΕΤΟ ευχαριστεί τον καθηγητή κ. Τάσιο, καθώς και όλους τους συνομιλητές και τις συνομιλήτριες που με προθυμία αποδέχτηκαν την πρόταση να συμμετάσχουν στο στρογγυλό τραπέζι. Τα πλούσια δεδομένα και οι πληροφορίες που έδωσαν θα μπορούσαν να αποτελέσουν αφορμή για παραπέρα αναζητήσεις και συζητήσεις γύρω από τα θέματα Ορολογίας, τα οποία εξάλλου δεν εξαντλούνται σε έναν επετειακό χρόνο, κι ως ήταν η δική μας αφορμή για άνοιγμα αυτής της συζήτησης στον τομέα μας.

K.T.

Στη ΓΩΝΙΑ ΤΟΥ ΓΕΣΥ έλα κι εσύ

Το παρόν φύλλο του «Ο» αφιερώθηκε στο περιεχόμενο του 13^{ου} Συνεδρίου με αποτέλεσμα να «περιορισθεί πολύ ο χώρος για τη ΓΩΝΙΑ ΤΟΥ ΓΕΣΥ, η οποία στο επόμενο φύλλο θα είναι αρκετά... διευρυμένη! Εδώ παραπέμπουμε στην ήδη αναρτημένη 12^η έκδοση των Γλωσσαρίων COVID-19: http://www.eleto.gr/download/Bodies/COVID-19_ELETO-Glossaries.pdf.

K.B.

«ΟΡΟΓΡΑΜΜΑ»

Το «Ορόγραμμα» είναι διμηνιαία έκδοση της Ελληνικής Εταιρείας Ορολογίας (ΕΛΕΤΟ) για την ενημέρωση των μελών της και ευρύτερου κύκλου αποδεκτών για θέματα της Ελληνικής Γλώσσας και Ορολογίας.

Ιδιοκτήτης: Ελληνική Εταιρεία Ορολογίας (ΕΛΕΤΟ)

Εκδότης: Κ. Ε. Βαλεοντής, Πρόεδρος της ΕΛΕΤΟ

Συντάκτες κειμένων φύλλου: Μαρίνα Πανταζάρα, Κατερίνα Τοράκη, Κώστας Βαλεοντής

Εκδοτική Ομάδα: Κώστας Βαλεοντής, Θεόφιλος Βαμβάκος, Γιώργος Τσιάμας, Μιχάλης Καραμιχάλης, Τάνια Βαλεοντή

Τηλέφωνα: 6974321009, 210-8662069

Ηλ-Ταχυδρομείο: valeonti@otenet.gr

Ιστότοπος: <http://www.eleto.gr/gr/orogramma.htm>

Γίνονται δεκτές συνεργασίες. Απαραίτητες προϋποθέσεις τα κείμενα να είναι σε επεξεργάσιμη ηλεκτρονική μορφή, σύντομα και έτοιμα για δημοσίευση δίχως να απαιτείται περαιτέρω επεξεργασία.

Τα δημοσιεύματα που προσυπογράφονται με αρχικά απηχούν τις προσωπικές απόψεις του/της συντάκτη/συντάκτριάς τους, το πλήρες όνομα του/της οποίου/οποίας περιλαμβάνεται στους συντάκτες του εκάστοτε φύλλου.

Τα θέματα των άρθρων της «ΓΩΝΙΑΣ ΤΟΥ ΓΕΣΥ» έχουν συζητηθεί στο ΓΕΣΥ (Γενικό Επιστημονικό Συμβούλιο της ΕΛΕΤΟ) και η δημοσίευση γίνεται ύστερα από απόφασή του.

Επιτρέπεται η αναδημοσίευση ή η αναπαραγωγή κειμένων του «Ο» με την υποχρέωση αφενός να αναφέρεται η πηγή των κειμένων και αφετέρου, προκειμένου περί ολόκληρων άρθρων, να εξακολουθήσουν αυτά να διατίθενται δωρεάν σε κάθε ενδιαφερόμενο χωρίς καμιά δέσμευση σε αντίθετη περίπτωση χρειάζεται άδεια της ΕΛΕΤΟ.